

ШЫН

Совет Эвилелинин Коммунист партиясының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советинин органы

1925 чылда
үлдүзүлүктөгөн

1954

ФЕВРАЛЬ

10

СРЕДА

№ 30 (2967)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

Сентябрь Пленумунун шийттирилери
нун үсүндө дээш (2 арын).
М. Кызыл-оол.—Чедикшиктерни
быжыгылашаан, четпестерни дарый
чайладыр (2 арын).
Областың колхозтарында (2 арын).
Н. Петров.—Рассадаларны прик-
торфуг саваларга өстүрери—ногаа
культуразының дүжүдүн беддеринин
чугула чепсээ (2—3 арыннар).

Дөрт күрүнелерниң даштыкы хе-
ректер министрлеринин чөвүлөл ху-
ралы (3 арын).
Германияны каттыштырыныче
орук. 1954 чылдың февраль 4-те дөрт
күрүнелерниң даштыкы хе-ректер ми-
нистрлеринин берлин чөвүлөл хура-
лынга В. М. Молотовтун медегели
(3—4 арыннар).

Улусчу талантыларны доктаамал өстүрүп сайзырадыр

Совет улустун бүгү талагы культурлук өздүзүн хандырыныче уладар Коммунист партиянын, Совет чазактын ап турар хемчеглери ажалчы чонун чогадыкчы мергежил, бот-тывынгыр уран талантыларын соксаал чокка өстүрүп сайзырадырына таарымчалыгы арны улам долузу-биле берип турар.

Совет кижилеринин чогадыкчы ажил бүрүзү, бот-тывынгыр мергежил чүгле деткимчени ап турар эвес, харын калбак массаның улуг сонургалын хайныктырып турар. Совет улустун чогадыкчы ажилында бот-тывынгыр уран-чүүл чугула черин ээлеп турар.

«1954 чылда Россия Федерациязына көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүлдер көрүлдөзүн эрттирер дугайында» ССР Эвилелинин Министрлер Чөвүлелинин чоокта чаа үндүргөн доктаалы социалист көдээниң культурлук хөгжүлдөзүн дугайында партия-биле чазактын сагыш салышкынының чаа илгерилеңешкени болбушаан, ажалчы чонун уран тывыкчы инициативаны улам хайныктырган.

Чазактын ол доктаалында болгаш бот-тывынгыр уран-чүүлдер көрүлдөзүн эрттирерге хамаарыштыр беддилаан саавырда, амгы көрүлдөгү уру, ший, таныш көргүзүлгөндөн ангыда, уран-чүүлдүн бүгү хевирлерин, литература жанрларының бүгү күүсөдиглерин көвүздөп, көрүлдөни көдээниң ажил-ишчилеринин—колхозчу тараачынын, механизаторларын, көдээ интеллигенциянын, шкочакчы уругларын калбак киржилгези-биле организаствы, бедик денелге эрттирери айтылган.

Улус чоноңу ишинден уран талантыларны шийлип тывар болгаш өстүрүп сайзырадырының бот-тывынгыр уран-чүүлдер көрүлдөзүн бистик областың районнарында бо хүнерде дооступ турар. Амгы көрүлдө болза, тыва улустун национал хевирлиг, социалист утка-шынарлыг культуразынын моон сонгаргы шапкын хөгжүлдөзүнө идиг болуп, совет муриақы культураның байл-ка эртинезин улам чедикшикниң шигээдир органы биске чугаажок бээр.

Ол болушкунга хоорай, көдээниң культура-чырыдышкын албан черлери, оларда бот-тывынгыр уран-чүүлдер коллективтери, тус-тус күүсөдигчилер элэң белекел-биле ажырашканыр. Ылангяа Каа-Хем районун Сарыг-Сеп культура бажыны, МТС-те көдээ клуб, Чаа-Хем районун культура бажыны, Кара-Суг көдээ клуб эки белекелгени-биле оларда көрүлдө чедикшикни эрткилээ. Оларның көрүлдөзүнн программасы сонургалыг болгаш уран-чүүлдүн хой анык адырларын хаара туткан. Көрүлдө хаара туттуңан уран-тывыкчыларның назын харыныч, массалык характерлинин талазы-биле ол черлерде көрүлдө онзаланып турар.

Көдээниң бот-тывынгыр уран-чүүл көрүлдөзүн эрттирерине ол районнарың партия, совет, комсомол, профивиле организациялары, ажал-агыл черлеринин удуртукчулары улуг кичээңгени салып, мында культура-чырыдышкын албан черлеринин ажалдакчыларына эки дузалажып келгени медегелдээр чугула.

Ындык болза-даа, бо чугула болушкуну партияның чамдык райкомнары, райкүүсөдиг чедир үнелевейн турарында көдээ черлерде

Советтер ажалдакчыларының семинары
ТУРАН. (Телефон-биле). Бик-Хем районун ажалчы чоннарының район Совети сонгудаларга хол-баштыр көдээ Советтер даргаларының, оралакчыларының болгаш секретарларының үш хонук семинарын эрттирген.
Семинарга «Сонгудалар үзүндө көдээ Советтериниң сорулгалары», «СЭКП-ниң XIX сьездининин директаварын болгаш СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун шийттирилери

ВЛКСМ Төп Комитетинде
ВЛКСМ Төп Комитеди ВЛКСМ-ның XII сьездинин 1954 чылдың март 19-та чылдырар деп шийттирилээ.

Дыңнадыг
Ажалчы чоннар депутаттарының Тыва область Советинин элчеглиг IV сессиязын 1954 чылдың февраль 25-те чылдырар.

Облүүсөм.

көрүлдө организация талазы-биле сандаргай, идеялыг денелди чавыс эртип турганын медегеллейн барып болбас. Ылангяа Сут-Хөл болгаш Кызыл, Тес-Хем районнарың көдээ клубтарында бот-тывынгыр уран-чүүлдер көрүлдөзүн база-ла мурунку чылдарда ышкаш, кончуг эренгей организастванып, колдуунда чаа чүүл чок, эржижирээң программа-биле эртип турган.

Улустун бот-тывынгыр уран талантыларны илередип тывар, өстүрүп сайзырадыр ажалды организаствалары ВЛКСМ, профивиле обкомнарының, оларның райкомнарының чингине херээ болур турбуже, олар организаств-массалыг хемчеглерини боттандырының улуу, барык-ла хайгааралчыларын туружун ээле-вешпаан келгени окта таарышпас. Комсомол, профивиле организастваларының чер-черде удуртукчулары бо хереке шуут организаствалар болуп, көрүлдөгө улусчу талантыларны хөйү-биле хаара тудар талазы-биле культура-чырыдышкын ажалдакчыларына боттук дузаны чедирген.

Оон ынай областың культура эргелели бот-тывынгыр уран-чүүлдер көрүлдөзүн эрттирер дугайында нити характерлиг бижимел айттышкынар үндүрүп каан боордан башка, чер-черге практиктиг хемчеглери организаствавын турганын, бодунун аппаратының ажалдакчыларын, удуртулганын турар уран-чүүл, чогаалдыг организацияларының күжүн көдээгө уладар мобилизастваның база медегелдээр херек.

Обласка бот-тывынгыр уран-чүүлдер көрүлдөзүн баштайгы чадазы—көдээ көрүлдөлөр эрткилээ, ам районнар көрүлдөзүн дооступ турар. Мынчангаш ам сорулга болза, районнарга болгулаан көрүлдөлөр чогоур түнөөлөрүн үндүрүшпаан, шылтараны коллективтери, тус-тус күүсөдигчилерни область көрүлдөлөрүнө шын шийлип алыры, оларның эки түнөөлөрүн улам быжыктыраңга таарымчалыг байдалдарны хандыраы болур.

Област көрүлдөзүн бодамчалыг чогаатыңан репертуар эзууга организаствыг бедик денелге эрткен, нити-даа, тус-тус-даа күүсөдиглер уран-чечениниң, идеялыг утказының талазы-биле совет улустун бедик нелделеринге дүжүп таарышкан турарын хандыра херек. Көрүлдөлөргө коллективтиг күүсөдиглерден ангыда улустун аас чогаалының ховар талантылары: хоочун тоолчулар, чечен сөстүн мастерлери эвэш эвези-биле киришкени, ус-шевер холдарның уран чазаныглары, сыйлыктелери делгетинген, олар чогуур деткимчени алган турарынче онза кичээңгени салза чогуур.

Бот-тывынгыр уран-чүүлдерниң түнөөлө кезээ — область көрүлдөзүн бо ажалды көдээ черлерге кайгы хире организаствыг, бедик денелге эрттиргенин база катап туңаеп көөр дээрзи билдингир.

Бот-тывынгыр уран-чүүлдүн чоруп турар амгы көрүлдөзүн ажалчы чонун культурлук өздүзүн илереткен, улусчу уран талантыларын эзулук массалыг байырлалы кылдыр медегелетинген турарын, бүгү улустун байырлалы — ССРЭ-ниң Дээди Советинин сонгудаларына үнелиг белек болган турарын хандыра партия, совет, хөй-нитти организастваларының, культура-чырыдышкын ажалдакчыларының чугула сорулгазы болур.

Округтарның сонгудалар комиссияларына ажык чагаа

Бистер, мооң адаанда ат салгаанар, яны бүрү бүдүрүлгелерден, колхозтардан, албан черлеринден болгаш яны бүрү областарның болгаш округтарның сонгудаларының сонгудалар мурунунун чөвүлөл хуралдарында мында округтарга бадылаттары-биле чөпшээрелди дилеп, чамдык сонгудалар округтарының талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Советинин депутаттарына кандидаттар кылдыр бистерни депшиткенини дугайында чагаааларны болгаш телеграммаларны бистерниң кижиги бүрүвүс тус-тузунда алдывыс.

Бистерниң кандидатураларының депшиткен бүгү эштерге—сонгудачуларга, көргүскөн идегел дээш боттарының ханы өөрүп четиргени-висти илеретивис.
Хоойлу эзууга бистерниң кижиги бүрүвүс чүгле чангыс сонгудалар округуна бадылаттыр болганы-биле, бистер, коммунисттер болгаш СЭКП ТК-ның кежигүнери болганывыстың ужурунда, айтышкынын алыры-биле СЭКП ТК-га дилеп кылдывыс. Мооң дараазында сонгудалар округтарының бадылаттары-биле чөпшээреливисти бээривисти бистерге СЭКП ТК сүмөлээр:
Буденный С. М.—Эвилелин Советинге, Украина ССР, Хмельницкая область, Шепетовский районунда округу,
Булганин Н. А.—Националдар Советинге, Москва хоорай, Москва-ның хоорай сонгудалар округу,
Василевский А. М.—Националдар Советинге, РСФСР, Воронежский округу,
Ворошилов К. Е.—Эвилелин Советинге, Ленинград хоорай, Кировский округу,
Жуков Г. К.—Эвилелин Советинге, Свердловск область, Нижне-Тагильский округу,
Каганович Л. М.—Эвилелин Советинге, Ташкент хоорай, Ташкентский Ленинский округу,
Кириченко А. И.—Эвилелин Советинге, Киев хоорай, Киевский Ленинский округу.

Маленков Г. М.—Эвилелин Советинге, Москва хоорай, Ленинградский округу,
Микоян А. И.—Националдар Советинге, Ереван хоорай, Ереванский-Сталинский округу,
Михайлов Н. А.—Эвилелин Советинге, Москва хоорай, Киевский округу,
Молотов В. М.—Эвилелин Советинге, Москва хоорай, Саратовский округу,
Первухин М. Г.—Эвилелин Советинге, Тбилис хоорай, Тбилисский-Калининский округу,
Пономаренко П. К.—Националдар Советинге, Алма-Ата хоорай, Алма-Атаның хоорай сонгудалар округу,
Поспелов П. Н.—Националдар Советинге, РСФСР, Курский округу,
Сабуров М. З.—Эвилелин Советинге, Минск хоорай, Минский округу,
Суслов М. А.—Эвилелин Советинге, Саратов хоорай, Саратовский—Ленинский округу,
Хрушев Н. С.—Эвилелин Советинге, Москва хоорай, Калининский округу,
Шаталин Н. Н.—Эвилелин Советинге, Владимир область, Александровский округу,
Шверник Н. М.—Националдар Советинге, РСФСР, Свердловский округу,
Шелепин А. Н.—Националдар Советинге, РСФСР, Сонгу талакы округу.

СЭКП ТК-ның бо сүмези күүсөдир-биле хулээп алган бис. Мооң-биле холбаштыр депутаттарга кандидаттарны регистратур уде бистин бо медегелевисти документ кылдыр көөрүн чогуур сонгудалар комиссияларында дилевис.

СУСЛОВ М. А.
ХРУШЕВ Н. С.
ШАТАЛИН Н. Н.
ШВЕРНИК Н. М.
ШЕЛЕПИН А. Н.

1954 чылдың февраль 6.

Кызылдың №322 сонгудалар округунун сонгудалар мурнунун чөвүлөл хуралы

Эвилелин Советинге сонгудалар талазы-биле Кызылдың № 322 сонгудалар округунун сонгудалар мурнунун чөвүлөл хуралы байырлалдыг байдалга эрткен.

Февраль 9-та, Кызылдың культуразының шимеп каан залын хөй санын кижиги доңдул олурупкан турган. Ол болза, Тываның ажалчы чоннарының төлөөлөкчилери. Сонгудалар округунун талазы-биле нити кандидат дугайын дугуржуп чугаалажып алыр дээш олар маңа чыгып келгенир. Оларның аразында көдээ ажал-агынын, үлетпүрүн болгаш совет албан черлеринин яны-бүрү профессионалыг кижилери, колхоз, МТС, совхоз болгаш үлетпүр бүдүрүлгелеринин стажанчулары, инженер-техниктиг ажалдакчылар база бар.

Сонгудалар мурнунун округ чөвүлөл хуралын округ комиссиязының даргазы эш Болдуур-оол ажыткан. Хуралга болган илеткел соонда, Кызылдың автотранспорт конторазында келген эш Черноусовка сөс берген.

—АТК-ның ажалчы, албан хаакчыларының болгаш инженер-техниктиг ажалдакчыларының нити хуралы ССРЭ-ниң Дээди Советинин депутатына кандидат кылдыр СЭКП Тыва обкомунун бир дугаар секретари, совет улустун шыныч оглу, Сталинчы шаңналдың лауреады Салчак Калбахорекевич Токаны чангыс эп-сеткил-биле депшиткен.

Өвүр районда «Совет Тываның беш чылы» колхозун тудуг бригадасы бо чылдың тулунга хереглээр материалдарны сонгудалар хүнүнге чедир бурун белекпей алыры күдээниң. Январ 30-ге чедир 4325 чүдүктү таптада кезип мөөңчөөң, ооң 685 чүдүктү колхоз төвүндө өкчөп алган, мында 46 кижиги 20 аъттарлыг ажалдап турар.

Округтун ажалчы чоннарының төлөөлөкчилеринин сонгудалар мурнунун бо чөвүлөл хуралына бистик коллективтиг туду-соруун илгерилээрин база эш С. К. Токаны кандидатуразын деткирин бо хуралдан дилээр бистик коллектив медегелдээсиз деп, эш Черноусов чугаалаан. Ол медегелди чөвүлөл хуралын бүгү киржикчилери дилемтиг адыш чаксаашкыны-биле хулээп алган.

Тус-тус районнардан болгаш коллективтерден келгилсэн төлөөлөкчилер боттарының саналдарын уаа-дараа берип турган. Олар шугу депшитирген кандидатураны деткиринче чөвүлөл хуралдың киржикчилерин кыйгырып турганнар. Сонгудачуларын улуг идегелин бистик кандидатывыс Салчак Калбахорекевич Тока хандырып шыдаар дээрзинге боттарының долу бүзүрелин олар илереткенир.

Округтун сонгудалар мурнунун чөвүлөл хуралының киржикчилери Эвилелин Советинге депутатка кандидат кылдыр эш С. К. Токаны АТК коллективинден депшиткенин деткир деп чангыс эп-сеткилди шийттирилээ.
Сонгудалар хүнүндө —1954 чылдың марттын 14-те коммунисттерин болгаш партия кежигүгү эвестеринин сонгудалар блогунун кандидаттары дээш боттарының бадылашкынары бээривиче округтун бүгү сонгудачуларын чөвүлөл хурал кыйгырган.

Округтун чөвүлөл хуралының киржикчилери Эвилелин Советинге депутатка кандидат кылдыр эш С. К. Токаны АТК коллективинден депшиткенин деткир деп чангыс эп-сеткилди шийттирилээ.
Сонгудалар хүнүндө —1954 чылдың марттын 14-те коммунисттерин болгаш партия кежигүгү эвестеринин сонгудалар блогунун кандидаттары дээш боттарының бадылашкынары бээривиче округтун бүгү сонгудачуларын чөвүлөл хурал кыйгырган.

Хову ажылының бригадасында
Улус-Хем районда Киров аттыг колхозтун № 1 хову ажылының бригадасы чакы тарылгага багай эвес белекенип турар. Ол бригада 25 илбирин, 5 андазынын септээн болгаш тарылга шөлүндө 12 тонна хулду, 70 тонна өдөкти төккөн. Ол ажалда эштер Хуурак, Шакаржык, Доржу, Чаш-оол олар хүн норма-

зын үргүлчү ажыг күүсөдип, кызымаккай ажалдап турарлар.
Ол бригада колхозта 7 чыл школынын 1954—55 өөрелдиге чылында оттулар ыжын белекпей эгелээ. Баштайгы хүнүндө 140 кубометр ышты хал тургускан. Мында колхозчулар Доспан, Чамбал, Маскыр-оол болгаш оон-даа өскөлөр хүн нормазын ажыг күүсөдип турар.

Өвүр районда «Торгалыг» көдээ ажал-агыл артелиниң колхозчу хевээжернери боттарының хуралына мында чедип чыл школынын келди өөрелдиге чылында оттулар мун ажыг кубометр ыжын белекпей бээрин хулээңген.
ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгудалар хүнүнге уткуштур ол сорулгазын күүсөдир дээш 40 кижиге ажалдап кирипкен. Олар баштайгы нийнеде 118 кубометр ышты белекпей, ылангяа Карбыш 16, Хандываа 12, Борбаанай, Саңаа болгаш Норукай олар 10—10 кубометри белекпей.

Допчулалдар

Барың-Хемчик районда «Большевик» колхозтун чолаачызы О. Шырык 1949 чылдан бээр эки ажалдап келген. Эрткен күзүн «ГАЗ—51» автомашыны-биле 100 тонна тараны район төвүнче, а колхоз складынче 300 ажыг тоннаны дамылган, Апытыл биле Темит-оолду чолаачылап турар кылдыр база өөреткен.

Комсомолчу Тюлюш Менди хлеб быжыраының мастери болган. Хендерге чеди чыл школынын ажалдакчызы эш Менди сонгудалар хүнүн таварыштыр Мичурин аттыг колхозтан 5 херээжернерин хлеб быжыраына өөредир хулээлге алгаш, оозун боттандырып эгелей берген.

